

запровадженням ряду заходів законодавчого, економічного, соціального й іншого характеру.

Серед заходів економічного характеру: заходи щодо збільшення кількості робочих місць, особливо в «недержавному» секторі економіки, за рахунок створення нових підприємств, установ, організацій; збільшення розмірів заробітної плати працівників; зменшення кількості та обсягів податкових відрахувань; слід стимулювати добровільний більш пізній вихід на пенсію через встановлення пільг, переваг трудового, соціального та іншого характеру.

Серед заходів соціального характеру ті, що передбачають підвищення тривалості життя та рівня життя громадян, залучення їх до активного споживання товарів і послуг, залучення до системи добровільного недержавного соціального страхування.

ДАРУВАННЯ І ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Бірюков Іван Андрійович, кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Дарування за діючим ЦК віднесено до зобов'язального права, а саме до договірної його частини. Відповідно до ст. 717 ЦК за договором дарування одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати в майбутньому другій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (дарунок) у власність. Як видно, законодавець виходить з того, що дарування є зобов'язальним правовідношенням.

Наша мета - дослідити чи дарування завжди відбувається шляхом укладення договору, чи можуть мати місце випадки, коли дарування виступає одним із способів припинення і набуття права власності, іншими словами, відноситься до речового, а не зобов'язального права?

Почнемо з того, що суб'єктами зобов'язального правовідношення завжди виступають боржник і кредитор. Суб'єктивним правом кредитора є право вимоги, а суб'єктивним обов'язком боржника є сплата боргу. Саме тому вирішальне значення для юридичного змісту зобов'язань має надання управомоченій стороні можливості вимагати певної поведінки від зобов'язаної особи [1].

Чи можна застосувати це правило до договору дарування? Щоб відповісти на це питання необхідно звернути увагу на те, що договір дарування в одних випадках є реальним - виникає з моменту прийняття речі обдарованим, а в інших є консенсуальним - вважається укладеним з моменту досягнення згоди з істотних умов і породжує обов'язок дарувальника передати річ у майбутньому.

Не виникає сумнівів, що до консенсуального договору дарування зазначене вище правило застосовується у повному обсязі. Натомість його не можна застосувати до реального договору дарування. При даруванні без обов'язку передати річ у майбутньому важко визнати (чи й неможливо це зробити) хто є кредитором, а хто боржником. У обдарованого право вимоги відсутнє, так само як у дарувальника немає обов'язку передати річ обдарованому.

Визначаючи правову характеристику договору дарування, О. С. Іоффе зазначав, що дарування як реальний правочин ніяких зобов'язальних правовідносин не породжує, а вчиняється шляхом його виконання, в результаті чого відразу перетворює обдарованого у власника майна, одержаного у вигляді подарунку [1]. Як бачимо, для реального договору дарування О. С. Іоффе не знаходить місця в зобов'язальних правовідносинах, бо у ньому відсутня ознака для таких правовідносин - наявність уповноваженої і зобов'язаної особи. При цьому він і не розкриває суті правочину, за допомогою якого обдарований відразу перетворюється у власника подарунку.

Можна припустити, що це односторонній правочин, вчинений дарувальником з метою визначення особи, якій має намір подарувати свою річ. Якщо обдарований приймає подарунок, то у нього відразу виникає право власності на майно, а дарувальник одержить задоволення своїх інтересів від

того, що його намір буде втілено у життя. Ясно, що таке пояснення дарування як одностороннього правочину потребує додаткового обґрунтування.

Коментуючи ст. 11 ЦК Н. С. Кузнецова зазначає, що договір у цивільному праві є найбільш поширеним юридичним фактом, з якого виникають права і обов'язки учасників правовідносин. Поряд із договором цивільні права і обов'язки виникають також із односторонніх правочинів, до яких слід віднести передусім заповіт, видачу довіреності тощо [2].

Видається, що саме з цими односторонніми правочинами варто порівняти реальний договір дарування.

Так, договір дарування з заповітом поєднує:

по-перше, той ефект, який має наступити після здійснення правочину, а саме породити права і обов'язки власника у обдаровуваного чи спадкоємця;

по-друге, на особу, якій дарувальник вирішив подарувати річ, як і на спадкоємця не покладається обов'язок прийняти дарунок чи спадщину. Різниця полягає лише в тому, що у разі відмови від дарунку річ залишається у власності дарувальника, а у разі не прийняття спадщини за заповітом вона переходить до спадкоємців за законом. Це пов'язано з тим, що дарувальник має на меті відчуження належного йому майна, а це можливо лише за життя власника (дарувальника), тоді як, питання про прийняття спадщини вирішується після смерті заповідача;

по-третє, прийняття подарунку обдаровуваним як і прийняття спадщини спадкоємцем, свідчить про втілення в життя того ефекту, який мав на увазі дарувальник чи спадкодавець.

Щодо видачі довіреності як одностороннього правочину, то необхідно звернути увагу на таке. З. В. Ромовська, дослідивши це питання, зазначає, що на відміну від заповіту, трактування довіреності як одностороннього правочину відразу наштовхується на потужні рифи, адже заповіт - надає право, а довіреність уповноваження.

Відповідно, до ч. 3 ст. 202 ЦК односторонній правочин може створювати обов'язки для інших осіб лише у випадках, встановлених законом, або за домовленістю з цими особами. Однак в такій ситуації мова, по суті, йде уже про двосторонній правочин [3].

Отже, якщо виникають сумніви щодо видачі довіреності як одностороннього правочину, то ще більше сумнівів виникає до дарування (реального договору дарування) як до двостороннього правочину.

Ще Д. І. Мейер зазначав, що інколи даруванню надають місце в системі договорів, але не завжди дарування вважається договором, бо воно не завжди породжує права на чужі дії, а часто породжує права на річ [4].

В обґрунтування цього висновку Д. І. Мейер писав:

- дарування є відчуження права, отже дарувальник позбавляється певного права, при тому за життя;

- обдаровувана особа набуває право, якого рідше в неї не було - вона збагачується;

- як кожний правочин передбачає волю особи на його здійснення, так і дарування передбачає з боку дарувальника намір передати річ іншій особі безоплатно;

- дарування передбачає прийняття подарунку обдаровуваним. Тому, коли обдаровуваний сам не може виразити свою згоду на прийняття дарунку, дарування не існує [4].

Як бачимо, з часу коли це писалось мало що змінилось стосовно дарування. Більше того, багато із зазначених ознак знайшли відображення в чинному ЦК. Особливо це видно, читаючи ст. 722 ЦК стосовно відносин з прийняттям дарунку. Згідно з ч. 2 названої статті, дарувальник, який передав річ підприємству, організації транспорту, зв'язку або іншій особі для вручення її обдаровуваному, має право відмовитися від договору дарування до вручення речі обдаровуваному.

Незважаючи на неточність деяких формулювань даної норми (підприємство за ЦК є об'єктом цивільних прав), вона закріплює головне - важливість прийняття дарунку обдаровуваним, бо за загальним правилом, переданням майна вважається вручення його набувачеві або перевізникові, організації зв'язку тощо для відправлення пересилання набувачеві майна, відчуженого без зобов'язання його доставки. (ст. 334 ЦК). Як би мав місце

договір дарування, то застосовувалось би саме це правило, а не те яке зазначене у ст. 722 ЦК.

Отже, можна зробити висновок, що дарування без обов'язку передати дарунок у майбутньому і не обтяжене іншими правами і обов'язками, є правочиним, що не породжує зобов'язань.

Прикладом такого дарування може бути випадок, коли дарунок направлено обдаровуваному без його попередньої згоди і прийнятий ним без негайної заяви про відмову від його прийняття (ч. 3 ст. 722 ЦК); дарування майна відносно якого у дарувальника не виникає обов'язків, передбачених у ст. 721 ЦК тощо.

Викладене дає підстави сказати:

- дарування є одним із способів набуття і припинення права власності;
- дарування як правочин може породжувати зобов'язальні права і обов'язки;
- у випадках, коли у дарувальника чи обдаровуваного виникають застереження щодо прийняття дарунку або у випадках, передбачених законом, сторони зобов'язані укласти договір дарування.

Список викосританих джерел:

1. Иоффе О. С. Обязательственное право. М.: Юрид. лит. 1975. - С. 6
2. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. - 3-є видан. перероб. і допов. / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. - К.: Юрінком Інтер, 2008 - Т. 1 - С. 29.
3. З. Ромовська Українське цивільне право: Загальна частина. Академічний курс. Підручник. К.: Атіка, 2005. - С. 450.
4. Мейер Д. И. Русское гражданское право. - Изд. восьмое: С.-Петербург. 1002. - С.204.

ПРАВОВІ РЕФОРМИ НА ШЛЯХУ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ В УКРАЇНІ

Зюнькіна Вікторія Вячеславівна, юридичний радник з питань господарського, податкового, цивільного, сімейного, трудового права ТОВ «СІНЕМА-ЦЕНТР», ПІ «ЮНАИТЕД МЕДІА ГРУП», ТОВ «МДЦ», ТОВ «ПІОРИТЕТ ІНТЕРНЕТШІЛ»

Проблема виконання судових рішень в Україні є реальною перешкодою до реалізації гарантованих Конституцією України прав та законних інтересів кожного. На фоні незадовільного стану виконання судових рішень в Україні необхідність реформування виконавчого провадження навряд чи викликає сумніви.

Конституція України визначає, що судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території держави [1, ч. 5 ст.124]. Так само, Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» визначено, що обов'язковими для виконання Україною є рішення Європейського суду з прав людини [2, ч. 1 ст.2].

Умови і порядок виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), що відповідно до закону підлягають примусовому виконанню у разі невиконання їх у добровільному порядку, врегульовані Законом України «Про виконавче провадження» [3, преамбула].

Примусове виконання рішень покладається на державну виконавчу службу, яка входить до системи органів Міністерства юстиції України, та здійснюється державними виконавцями, визначеними Законом України «Про державну виконавчу службу» [3, ч.1 - 2 ст. 2]. Таким чином, в Україні фактично існує державна монополія на примусове виконання судових рішень.

З 01.01.2013 р. виконання рішень суду, боржниками за якими є державний орган, державне підприємство або юридична особа, здійснюється в порядку, визначеному Законом України «Про виконавче провадження», з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» [4, ч.1 ст.4, ч. 1 ст.7].

Оглядове дослідження стану виконання органами ДВС виконавчих документів за 2012 р. показало, що у 2012 р. підлягало виконанню 8 069 788 виконавчих документів, з яких фактично виконано 2 103 552 (26%). При цьому середня завантаженість в розрахунку на одного державного виконавця з 1999р. збільшилася з 85 до 129 виконавчих документів у 2012 р. [5]

Відтак, судові рішення в Україні масово не виконуються, ця проблема має системний характер і вже вийшла далеко за межі країни.

Так, станом на 31.12.2012 р. на розгляді в Європейському суді з прав людини перебувало 10 450 справ проти України, таким чином у порівнянні з іншими